специалисты должны быть ориентированы, в первую очередь, на работу в информационных центрах и службах различных предприятий и организаций, отделах, осуществляющих формирование и использование информационных ресурсов как специальных, так и публичных библиотек.

Совершенствование подготовки кадров позволит библиотекам и информационным центрам в скором будущем формировать свои коллективы высококвалифицированными специалистами, способными решать сложные задачи по удовлетворению информационных потребностей общества.

А.І. СМОЛІК, прарэктар
Беларускага універсітэта культуры

Кампенсатарная дзейнасць сучасных публічных бібліятэк

У сучаснай інфраструктуры культуры вялікую ролю адыгрывае такое сацыякультурнае ўтварэнне, як бібліятэка. Яна выконвае шэраг важнейшых агульных і спецыфічных сацыяльных функцый. У сацыяльным плане бібліятэка з'яўляецца адным са сродкаў забеспячэння сацыяльнай камунікацыі, перш за ўсё дзякуючы стварэнню, захаванню інфармацыі і забеспячэнні доступу да яе. У культурным плане бібліятэка ажыццяўляе гістарычную трансляцыю ведаў у рамках культурнай камунікацыі.

На наш погляд, бібліятэка можа і павінна выконваць і функцыю мастацка-творчай рэабілітацыі насельніцтва, пацярпелага ад чарнобыльскай тэхнагеннай катастрофы. Клініка-бібліятэрапеўтычныя даследаванні беларускіх, расійскіх, украінскіх і заходнееўрапейскіх вучоных паказваюць, што лячэнне чытаннем з'яўляецца неад'емным кампанентам псіхатэрапеўтычнай дзейнасці.

У шматлікай літаратуры па бібліятэрапіі не існуе адзінай думкі наконт ролі бібліятэкі ў медыцынскай і псіхалагічнай рэабілітацыі. Паводле В.Н.Мясішчава, бібліятэрапія ўяўляе сабой складанае спалучэнне кнігазнаўства, псіхалогіі і псіхатэрапіі. А М.Мілер, па методыцы якой працуюць урачы і бібліятэкары ў многіх санаторыях краін СНД, выводзіць бібліятэрапію з кнігазнаўства. Шэраг заходнееўрапейскіх псіхатэрапеўтаў лічыць, што бібліятэрапія з'яўляецца кампанентам псіхатэрапіі хворых неўрозамі і некаторай часткі псіхічных хворых. Яна павінна ажыццяўляцца толькі ўрачом-псіхатэрапеў-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

там ці псіхіятрам без удзелу бібліятэкара. Усе гэтыя выказванні выводзіліся з назалагічна-дыферэнцыраваных, клініка-бібліятэрапеўтычных даследаванняў, мэтай якіх з'яўлялася высвятліць уздзеянне літаратуры на хворага ў працэсе клініка-псіхатэрапеўтычнага лячэння. Менавіта гэтым кіравалася Асацыяцыя бальнічных бібліятэк ЗША, вызначаючы паняцце бібліятэрапія як выкарыстанне спецыяльна адабранага для чытання матэрыялу ў якасці тэрапеўтычнага сродку ў агульнай медыцыне і псіхіятрыі з мэтай вырашэння асабістых праблем пры дапамозе накіраванага чытання.

Такі падыход да бібліятэрапіі, безумоўна, мае права на жыццё, калі разглядаць яе як метад клінічнага лячэння псіхічна хворых. Сярод насельніцтва, пацярпелага ад чарнобыльскай катастрофы, безумоўна, ёсць саматычныя і псіхасаматычныя пацыенты, і да іх пры лячэнні ў клінічных умовах неабходна выкарыстоўваць метад накіраванага чытання, які будзе ажыццяўляцца псіхатэрапеўтам. Але значная частка насельніцтва (86,7 %) знаходзіцца не ў высокай ступені выражанасці псіхалагічнага стрэсу, а ў стане так званай сацыяльна-псіхалагічнай апатыі. Да гэтай катэгорыі больш падыходзіць бібліятэрапія, якая носіць выхаваўчы, асветніцкі характар. У дадзеным выпадку, па нашым меркаванні, бібліятэрапія павінна садзейнічаць духоўнаму росту асобы, яе псіхалагічнай падтрымцы, абуджэнню цікавасці да новай самарэалізацыі.

На наш погляд, бібліятэкар можа рэкамендаваць чытачу белетрыстыку і літаратуру іншага характару з мэтай адцягнення людзей ад думак, заклапочанасці, трывогі, выкліканых вынікам экалагічнай катастрофы. Кніга павінна дапамагаць людзям зразумець свае псіхалагічныя і фізіялагічныя рэакцыі, папоўніць альбо выправіць веды пра свой псіхафункцыянальны стан і тым самым садзейнічаць спрыяльнаму іх эмацыянальнаму фону. Бібліятэкар з дапамогай спецыяльна падабранай літаратуры можа ўзмацніць уяўленне чытача аб агульнапрынятых сацыяльных і культурных узорах, прыкладах паводзін, падаўляючы, такім чынам, некаторыя інфантыльныя ўстаноўкі, стымуляваць яго ўяўленне і даць замену — задавальненне, якое ў рэальнасці чытач не змог бы выкарыстаць без прыняцця пэўных мер бяспекі.

Такім чынам, паколькі ў публічных бібліятэках невялікіх гарадоў і вёсак выкарыстоўваюцца ў асноўным мастацкія творы і вельмі рэдка — папулярныя кнігі ў белетрыстычнай форме, бібліятэрапію, можна аднесці да метадаў эстэтатэрапіі. У сувязі з тым, што масавая бібліятэка зусім не звязана з лячэбным працэсам, бібліятэрапія ўяўляецца нам як выкарыстанне мэтанакіраванага, спецыяльна падабранага чытання дзеля вырашэння асабістых праблем. Творчыя бібліятэкары-практыкі разглядаюць бібліятэрапію як адну з формаў работы з кары-

стальнікамі і ўключаюць ў гэтае паняцце ўвесь комплекс бібліятэчных мерапрыемстваў, накіраваных на тое, каб дапамагчы людзям далучыцца да здабыткаў сусветнай культуры. На іх погляд, бібліятэрапеўтычнымі паслугамі могуць карыстацца ўсе катэгорыі чытачоў.

Ва ўмовах масавага абслугоўвання насельніцтва і неразвітасці бібліятэрапеўтычнага метаду ў даследуемым соцыуме магчыма выкарыстанне бібліятэрапіі як бібліятэказнаўчага аспекту. Мэтанакіраванае чытанне ў гэтым выпадку мае на ўвазе аздараўленчыя, выхаваўчыя, псіхалагічныя, сацыяльныя, этычныя і эстэтычныя задачы. Яно становіцца адной з частак рэабілітацыі, якая дапамагае дэзадаптаванаму чытачу перапрацаваць і асэнсаваць узніклыя праблемы, падтрымаць яго ў перыяд рэадаптацыі, пазбавіцца ад непатрэбнага самааналізу, назойлівых думак.

Аналіз арганізацыі і зместу масавай работы бібліятэк Гомельскай і Магілёўскай абласцей дае падставы сцвярджаць, што іх дзейнасць уключала ў сябе як элементы псіхіятрыі, так і бібліятэчныя метады і формы. Бібліятэкары праводзілі групавыя і індывідуальныя гутаркі з чытачамі, высвятлялі іх запатрабаванні, рэкамендавалі тую ці іншую літаратуру. Безумоўна, гэта неад'емная частка тэрапеўтычнага працэсу. Побач з гэтымі метадамі шырока выкарыстоўваліся такія асабліва бібліятэчныя формы работы, як правядзенне аглядаў і выстаў літаратуры, дыспутаў і канферэнцый чытачоў, літаратурных вечароў і іншых мерапрыемстваў, мэтай якіх з'яўлялася найбольш поўнае задавальненне духоўных патрэб розных катэгорый чытачоў. На долю адной публічнай бібліятэкі вывучаемага соцыуму прыходзілася прыкладна 2100 патэнцыяльных чытачоў. У мэтах далучэння насельніцтва да сістэматычнага чытання і карыстання фондамі бібліятэк іх супрацоўнікі выкарыстоўвалі розныя індывідуальныя формы масавай работы. У практыку работы бібліятэк увайшлі сямейныя чытанні, калі ў бібліятэку прыходзілі сем'ямі і ўдзельнічалі ў гульнях, конкурсах, святах. Цэнтральная дзіцячая бібліятэка г.Гомеля сістэматычна праводзіла вячоркі, якія ў асноўным прысвячаліся народным святам і абрадам. Пры Магілёўскай абласной бібліятэцы створаны аб'яднанні пачынаючых паэтаў, мастакоў, вынаходнікаў. Амаль паўсюдна праводзіліся дні інфармацыі ў кніжнай паліцы «Звіняць званы Чарнобыля», літаратурныя вернісажы «Чарнобыль у літаратуры і мастацтве». Пры шэрагу бібліятэк былі створаны карцінныя галерэі, экспазіцыі вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, музеі рознай накіраванасці, лялечныя тэатры. Нярэдка бібліятэкі праводзілі мерапрыемствы па-за сценамі бібліятэк, у парках адпачынку, інтэрнатах, клубах, на прадпрыемствах і інш. Новай і змястоўнай формай папулярызацыі кнігі з'яўляліся тэатры кнігі, якія дазвалялі не традыцыйна, а ў форме інсцэніраваных урыўкаў з твораў знаёміць чытачоў з кнігай.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Такім чынам, бібліятэкі Гомельшчыны і Магілёўшчыны адыгрывалі важную ролю ў духоўным фарміраванні асобы, пэўным чынам садзейнічалі рэабілітацыі насельніцтва. Дзейнасць бібліятэк для многіх людзей станавілася фактарам, які адцягваў іх ад паўсядзённых думак, трывогі за будучыню, дапамагаў пераносіць душэўныя і фізічныя пакуты. Многія бібліятэкі працавалі з улікам узроставых, прафесійных і іншых асаблівасцей чытачоў, надавалі шмат увагі праблемам дзіцячага чытання.

Т.В. АКСЕНОВА,
зам. директора НББ,

Н.И. ВАДНЕВА,
президент НПФ ИНЕАК

Тенденции развития Национальной библиотеки Беларуси в условиях новых информационных технологий

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Современные информационные технологии оказывают все большее влияние на практическую деятельность библиотек. В настоящее время в Национальной библиотеке Беларуси (НББ) в автоматизированном режиме в полном обьеме выполняются практически все технологические функции. Автоматизированная система НББ функционирует с использованием локальной сети, включающей 5 серверов, связанных оптоволоконным кабелем по топологии Ethernet и более 130 рабочих станций.

В процессе автоматизации перестройка коснулась следующих аспектов деятельности: технологии, структуры фондов, обслуживания читателей, организации вторичных ресурсов, организационной структуры. Наиболее сложными проблемами явились лингвистическое обеспечение, совершенствование технологических процессов, обслуживание читателей в автоматизированном режиме с использованием электронного формирования требований.

Основу лингвистического обеспечения составляют: УДК, рубрикатор ГРНТИ, предметные рубрики НББ и ключевые слова. Наиболее проблемными для лингвистического обеспечения явился выбор и определение языка и способа смысловой обработки. В результате логической и структурной интеграции дескрипторных словарей ИНИОН и ВИНИТИ создан и продолжает пополняться двуязычный словарь